

Билјана ВАНКОВСКА

W
Vo vreme na
op{ t a izmama,
ka ` uvawet o na
vist i nat a st anuva
revoluci oneren ~i n

W

Xorx ORVEL

МАКЕДОНИЈА 2005: УШТЕ ЕДНО ДОЛГО ТОПЛО ЛЕТО?

Времето како да застанало овде. Историскиот часовник отчукува за сите други, освен за нас овде на Балканот. Овде сè уште се водат дебати за идентитети, територии и знамиња... Ме фаќа срам кога треба на нормални луѓе и соговорници еднавдор да им објаснам за што всушност, овде станува збор. Помирливо прифаќам дека повторно ќе бидам одбележана со знакот на националист, како 'грев' од највисок вид во една одамна поделена земја, во земја во која лицемерието и кукавичлукот не дозволуваат да ги именувате нештата со вистинските имиња. (Ах, што не бев родена како Французинка или барем Холанѓанка!) Минатата година се цртаа граници (општински наводно, а етнички во суштина), сега нацртаната територија треба да се накити со симболи. Овде само неколкумина идеалисти сè уште сонуваат и застапуваат теза за македонска политичка нација, за нација на граѓани со дигнитет и пристоен живот - за тоа го плаќаат цехот и 'биваат' етикетираны како радикали и националисти. Оние, 'кооперативните', кои прифаќаат сè во име на европската иднина, па дури и кога цената за европската иднина е прифаќање на принципи од XIX век, тие се нашата водечка сила, 'авангарда'. Колку потивки и невидливи, толку поавангардни и проевропски ориентирани, нели?

За жал, овде сè уште се водат разговори на глуви, 'дебати' врз основа на сè, освен врз аргументи и правни принципи. Вреди ли воопшто да се каже дека во Македонија е апсурд дури и да очекувате дијалог и дека ниту една лекција не е научена? А сепак, работите си врват онака како што си наумиле оние за кои не постои нешто во врска со што не би направиле компромис само за да останат на власт... Затоа и не очекувам претерано топло лето, ниту налик на она минатогодишното. Сега е веќе јасно дека сме си клеќнале на брашно (одамна, далеку пред летото 2004 година) и дека нема да има сила да се обиде да смени нешто ниту во решенијата за употребата на знамињата, ниту во поглед на нешто друго важно за заедниците. Зарем минатогодишната јавна и експертска дебата не се водеше со потенцирање на норми на меѓународно право, компаративни искуства во децентрализацијата и територијалната организација? **ГО ЧИТАВМЕ И ГО ПРЕПРОЧИТУВАВМЕ 'СВЕТОВО ПИСМО' НА НАШЕТО ВРЕМЕ (ОХРИД-**

СКИОТ НИ ДОГОВОР), ШТО НА ОРИГИНАЛНАТА АНГЛИСКА ВЕРЗИЈА, ШТО НА МАКЕДОНСКАТА/АЛБАНСКАТА - И ПОВТОРНО НЕ СЕ РАЗБРАВМЕ ВО НИШТО, ОСВЕН ШТО АЈНШТАЈНОВСКИ ЗАКЛУЧИВМЕ ДЕКА СЕ Е РЕЛАТИВНО - И ДЕКА СЕ ЗАВИСИ ОД АРГУМЕНТОТ НА СИЛАТА/МОЌТА, А НЕ СИЛАТА НА АРГУМЕНТИТЕ.

Искрено, веќе звучи патетично да кажувате дека според меѓународните правила и обичаи се знае каде се истакнуваат знамиња на странски држави и што тоа значи. Ке ви кажат: "Да, така е, ама тоа е т.н. меко меѓународно право" - или, демек, немало цврста норма, конвенција, која би пропишала каде и зошто се користат државните знамиња. Можеби е така, ама забораваат дека меѓународното право е создадено од сериозни држави кои во процесот влегле со дефинирани имиња, територии, население и знамиња. Така, **ПРОБЛЕМОТ НЕ Е ВО ТОА ШТО МЕЃУНАРОДНОТО ПРАВО БИЛО МЕКО, ТУКУ ВО ТОА ШТО СМЕ НИЕ МЕКА (БАНАНА) ДРЖАВА.**

Тогаш почнувате да укажувате дека постојат општоприфатени стандарди на компаративен план, а според кои е забранета употреба на знамиња на странски држави како знамиња на етничка, јазичка или културна заедница. Зборувате за примерот на Белгија, Швајцарија, па дури и Албанија - ама одговорот на другата страна е подготвен. Ке ви кажат: "Да, така е, ама што е со употребата на данското знаме во еден мал пограничен регион на Германија (Фленсбург) каде данското малцинство слободно го вее знамето на својата матична држава?" Токму така, малцинството го вее знамето (иако, обратно, Данска ја има забрането употребата на германското знаме на своја територија), но не претендира да биде конститутивен народ во Германија и го прави тоа само во функција на изразување на својот културен, а не политички (макар и на локално ниво) идентитет. Политичарите (но и политички коректните интелектуалци), како рефрен повторуваат: "Ама, ние сме специфични, па затоа за нас не важат општоприфа-

тените стандарди". Да, се согласувам, вакво 'чудо од држава' не би виреело никаде освен овде, а и такви политичари во нормални држави одамна би си барале други професии.

Веќе четири години нема расправа на посериозна тема во Републикава, а да не сфатите дека Охридскиот договор е "алфа и омега" (дури и кога зборувате за парнична постапка). Ако минатата година се расправавме околу духот на одредбата, која претпоставуваше **ревизија** на општинските граници, со **учество на локалните власти**, и во согласност со **меѓународните стандарди** - денес одиме "Јово, на ново". Па, велите, Рамковниот договор никаде не зборува за знамиња, туку за употреба на амблемите на заедниците, а повторно се повикува на меѓународните норми и стандарди. Значи, не станува збор за проблематизирање на употребата на симболот на двоглавиот орел, ако некој веќе во срце и во вени го чувствува како свој, ама сепак една сериозна држава не би можела да прифати виорење на знаме на туѓа држава пред органите на државната власт на локално ниво (полиција, војска, касарни, судови). **ОСВЕН ТОА, РАМКОВНИОТ ДОГОВОР Е ЈАСЕН КОГА ВЕЛИ ДЕКА АМБЛЕМИТЕ НА ЗАЕДНИЦИТЕ КЕ СЕ ИСТАКНУВААТ САМО ПРЕД ЛОКАЛНИ ЈАВНИ УСТАНОВИ, НО НЕ И ПРЕД ОНИЕ КОИ ГИ ОСНОВА ДРЖАВАТА И КОИ, КАКО ТАКВИ, СЕ ИЗРАЗ**

НА СУВЕРЕНИТЕТОТ НА ГРАЃАНИТЕ, А НЕ НА ЗАЕДНИЦИТЕ.

Флексибилното толкување на Рамковниот, еве, и да им го простите (може, кутрите, толку знаат англиски, а автентично толкување не можете да барате зошто не ја знаете вистинската адреса). Ама како да им простите што не си ги знаат прописите на националното право? Читаат ли Устав кога тој вели дека суверенитетот на Републиката е неделив, неутуѓив и непренослив или, пак, дека територијата на Републиката е неделива и неутуѓива? Предлог-законот за употреба на знамињата на заедниците директно е во колизија и со некои веќе постоечки законски норми (Законот за употреба на грбот, знамето и химната на РМ).

Би можеле вака да си аргументираме и да си докажуваме, без било каква надеж дека некој сака да ве слушне. Напротив, политичарите се жалат на 'тежината на својата задача во помирувањето на концептите и правото со реалностите во Републиката'. Припадниците, пак, на заедниците (туку, ај да кажеме - на заедницата, албанската секако), ќе ви кажат дека сте националист кој со сила (!) им натура поинакви симболи од оние кои тие ги чувствуваат како свои. Без око да им трепне, ќе ви кажат дека сте квазипатриоти, кои за пари ги менуваат ставовите и дека сигурно подготвувате научен труд кога толку сте се размавтале со документи, компаративни анализи, прав-

ни толкувања. Ним, простете, не им треба ништо од тоа, затоа што највисокиот аргумент тука се сентиментите, колективното чувство и право. Почнуваат да ви се потсмеваат што сè уште пристапувате на дебатата со нормативно-правни и либерално-демократски аргументи, додека тие се на вистинската (да не речам, победничката) страна, кога ви продаваат концепти за некаква мултиетничност и мултикултурализам. Само по некој ќе собере храброст да каже дека мултиетничноста овде умре во 2001 година...

На крај од експертската дебата се чувствуваат бедно. Останува да виси во воздухот прашањето за тоа какво и кое знаме на заедницата, а покрај или под државното, ќе се вее во општините каде што Македонците се мнозинство? Сите бегаат од одговорот на неизговореното прашање: дали се Македонците "заедница" во уставна смисла? Еден од творците на нашата уставност вели дека не се, затоа што тоа било јасно од **ПРЕАМБУЛАТА НА УСТАВОТ, КАДЕ ДРЖАВАТА Е ДЕФИНИРАНА КАКО ДРЖАВА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД (ЗАБОРАВАЈКИ ПРИ ТОА ДЕКА НОРМАТИВНИОТ ДЕЛ, А ЗА ПРАКТИКАТА И ДА НЕ ЗБОРУВАМЕ, ВЕЛИ НЕШТО СОСЕМА ДРУГО)**. Сега веќе не знам дали да се радувам што не сме заедница, ама дали сме народ? Ниту жена, ниту риба - мора да сме малата сирена! И не ми е криво што Албанците во свеста носат симбол од XV век (знамето на Скендербег), но имам проблем да се сетам кој е оној најстар симбол кој моите деца ќе го носат во свеста (а кој и во мое време се црта и се прецртува на конкурс)? Да, ние сме специфични, нели? А еве, пред некој ден, пријател ми раскажува дека при запишувањето на синот во средно училиште требало да пополни формулар во кој стоела ставка за припадност на заедница.

А прашањето за тоа кои и какви знамиња ќе се веат во доминантно македонските средини останува прашање за квиз. За сега е сигурно само дека тие средини ќе бидат помалку колоритни и развезани кога ќе ги посетуваат нашите државници... **ВСУШНОСТ, ОСТАНУВААТ НЕОДГОВОРЕНИ МНОГУ РАБОТИ ЗА КОИ ДУРИ Е ИЗЛИШНО И ДА ПОСТАВИТЕ ПРАШАЊЕ, ЗАТОА ШТО НИКОЈ НЕ САКА ДА ГО СЛУШНЕ ОДГОВОРОТ. ОВАА ГОДИНА НЕ НИ ТРЕБА СЛОГАН НЕКОИ ПРАШАЊА НЕ ЗАСЛУЖУВААТ ОДГОВОР - ТУКУ ОБРАТНО, НЕКОИ ОДГОВОРИ СЕ ТОЛКУ ОЧЕБИЈНИ ШТО НЕ ЗАСЛУЖУВААТ НИТУ ДА ПРАШАТЕ НА КОИ ПРАШАЊА СЕ ОДНЕСУВААТ. ЛАНИ СЕ ЦРТАА ГРАНИЦИ, ОВАА ГОДИНА СЕ ОЗНАЧУВААТ СО ЗНАМИЊА И СО ЈАЗИЦИ, А ДОГОДИНА - СЕ ЗНАЕ...**

